

Algemeen Dagblad

vrijdag 13 juni 2003

Gefopt door eigen ogen.

Wie letters omdraait of over het papier ziet zweven heeft niet altijd dyslexie. Dit stellen functioneel optometrist Rob Groenink en **wiskundedocent Olly Satoer**. De klachten kunnen ook worden veroorzaakt door de oogafwijking fixatie disparatie, waarbij het de ogen niet lukt één gezamenlijk beeld te creëren. In tegenstelling tot dyslexie is deze oogafwijking wel te verhelpen.

Door Stefan Raatgever

Hoewel Niels Overes (14) lang zo slecht niet was in exacte vakken, prijkte op zijn eerste rapport van de tweede klas toch een vijf op zijn rapport. Ook op het wiskundige onderwerp ruimtelijk inzicht, onderdeel van meetkunde, scoorde hij onvoldoende. Verder had Niels vak last van hoofdpijn en moeheid en kon hij al sinds de basisschool moeilijk op het bord kijken. Maar omdat een opticien jaren terug geen oogafwijking kon constateren, was hiermee niets gedaan.

Niels' wiskundedocent aan Jac. P. Thijsse College in Castricum, vond in Niels proefwerken zulke rare fouten, dat hij vermoedde dat er meer aan de hand was. 'Olly riep me bij zich en zei dat ik op het proefwerk heel vreemde fouten had gemaakt en dat hij daarom dacht dat ik fixatie disparatie had' vertelde Niels. 'Ik had een paar tekeningetjes van een kubus met diepte gemaakt en daar klopte helemaal niets van. Wat ik fout had gedaan, zag ik toen niet. De volgende keer zou ik het weer zo doen.

Zijn wiskundeleraar raadde hem op bezoek te gaan bij Rob Groenink, functioneel optometrist in Amsterdam. Hij stelde inderdaad de genoemde oogafwijking vast. Groenink mat Niels een prismabril aan, waarmee door een prismacorrectie makkelijker een enkelbeeld wordt geconstrueerd. En hij stelde een trainingsprogramma voor zijn ogen op. De gevolgen waren snel zichtbaar. Niels: 'Alles werd rustiger in mijn hoofd. Eerst kreeg ik als ik in bed wilde lezen, binnen vijf minuten hoofdpijn en branderige ogen. Nu gaat dat veel beter. Op school zijn mijn cijfers verbeterd. Ik zie sneller wat er wordt bedoeld met een vraag en de tijd dat ik puntenaftrek kreeg door een onleesbaar handschrift, is voorbij'.

Niels moest twee keer terugkomen bij functioneel optometrist Groenink en voerde in de tussenliggende maanden ijverig zijn meegekregen visuele oefeningen uit. 'Ik moest op speciale diepte-tekeningen met mijn ogen proberen voorwerpen op de juiste plek te krijgen of steeds scherp stellen of punten die net naast elkaar liggen. Nu kan mijn bril al vaak af. Met voetbal bijvoorbeeld. Vroeger wist ik vaak niet waar een hoge bal zou belanden, maar nu zie ik dat meteen. Ik ben echt blij dat mijn oogprobleem is ontdekt. Het had anders veel erger kunnen worden.'

Wanneer een kind zonder aanwijsbare redenen moeite heeft met het tekenen van lijnen, het construeren van diepteplaatjes, wordt dikwijls gedacht aan dyslexie. Aan deze aandoening, in de volksmond ook wel woordblindheid genoemd, lijden in ons land ongeveer 750.000 mensen. Satoer en Groenink vermoeden dat dit er in werkelijkheid minder zijn. 'Ten onrechte worden op scholen leerlingen met een fixatie disparatieprobleem vaak als dyslectisch omschreven. Zonde, want in tegenstelling tot dyslexie is deze oogafwijking eenvoudig vast te stellen en in de meeste gevallen ook te verhelpen', aldus Satoer.

Bij fixatie disparatie is er met de ogen zelf niets aan de hand, legt Groenink uit. 'In feite

is het een foutje in de hersenen. Er bestaat een groot verschil tussen "zien" en "zicht". Zicht is de interpretatie door je hersenen van wat je ogen zien. Eigenlijk kijk je dus met je hersenen. Het zicht van iemand met fixatie disparatie is niet volledig.

De beelden die de twee ogen registreren, schuiven in je hoofd licht over elkaar. Alleen met hevige inspanning, die vaak leidt tot vermoeidheid, kan een enkelbeeld worden gecreëerd."

Wanneer dit niet lukt, wordt de werkelijkheid vervormd en kan de oogandoening dezelfde symptomen hebben als dyslexie. Olly Satoer: "Wanneer letters over elkaar schuiven, kunnen woorden er ineens geheel anders uitzien. Iemand is dan niet woordblind, maar heeft simpelweg een mankement aan zijn oogsamenwerking. Het is zaak dat deze aandoening beter wordt herkend. Door meer aandacht te geven aan fixatie disparatie kunnen in de toekomst hopelijk veel mensen worden geholpen. Want de ervaringen die ik tot nu toe heb, zijn echt fantastisch.

Als je ziet hoe het oplossen van zo'n probleem iemand kan helpen. Sommige van mijn leerlingen zijn echt helemaal opgebloeid.

De aandoening van de ogen kan effectief worden behandeld. Een prismabril is vaak afdoende. Gerichtoefeningen doen vervolgens de rest. "Maar", benadrukt Rob Groenink, "het is lastig iemand met kennis van fixatie disparatie te vinden. Die kennis is er eigenlijk alleen onder functioneel optometristen. Daarvan zijn er in ons land maar 13. Wanneer er niet meer optometristen deze tak van het vak willen beoefenen, gaat er kostbare kennis verloren."

Voor Niels Overes heeft de ontdekking en behandeling van zijn oogafwijking in elk geval veel veranderd. Hij scoort op proefwerken over ruimtelijk inzicht inmiddels op het gemiddelde en heeft zijn onvoldoende voor natuurkunde omgezet in een mooie acht op zijn rapport. Voor Niels' moeder Ingrid een grote opluchting. "We zijn dolblij dat zijn probleem is opgemerkt. Aanvankelijk voelden we ons wel schuldig dat we Niels' klachten niet beter hebben geïnterpreteerd. Als hij bijvoorbeeld zei te moe te zijn voor zijn huiswerk, dachten we wel eens: ach, dat is gewoon een puber die geen zin heeft in schoolwerk. Maar nu realiseren we ons dat hij doodmoe was van het turen naar de letters op het bord en in zijn boek."

Moeder Ingrid vertelt dat Niels veel rustiger is geworden. "Vroeger kon hij zich slecht concentreren en was hij nogal ongeduldig. Nu voelt hij zich al een stuk beter en minder snel moe. En op school zijn zijn cijfers gelukkig ook een stuk verbeterd. Ja, Niels is een heel andere jongen geworden."

Hoe te herkennen?

Fixatie disparatie kan het dagelijks leven soms lastig maken. Met behulp van de volgende kenmerken kunt u onderzoeken of wellicht ook lijdt aan deze oogandoening. Uiteraard vormen deze punten slechts een indicatie. Voldoet u aan veel van de genoemde symptomen dan doet u er goed aan een functioneel optometrist te consulteren.

- Bij het lezen van een lang stuk tekst, houdt u een vinger of een pen bij de te lezen zinnen.
- Wanneer u een kubus of balk wilt tekenen, lopen de door getekende lijnen niet evenwijdig.
- De overgang van het maken van dit soort constructies van ruitjespapier naar blanco papier is moeilijk. Op het lege papier zijn referentiepunten namelijk verdwenen.
- U hebt een zeer slordig handschrift. Vooral de afstanden tussen de woorden zijn belangrijk. Wanneer die sterk verschillen, is dit een aanwijzing.
- Bij het voorlezen van lange zinnen, moet u vaak even stoppen om het volgende deel van de zin goed te kunnen lezen.
- Het tekenen van bijvoorbeeld een rij bomen in perspectief gaat onregelmatig.
- U schrijft zinnen op een blanco vel niet horizontaal maar naar boven, naar beneden of in een golf.

